

DOI 10.36074/grail-of-science.19.11.2021.125

ГЕОЛОГІЧНИЙ МУЗЕЙ ВНУ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ЯК ТУРИСТИЧНА АТРАКЦІЯ

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ГРУПА:

Єрко Ірина Володимирівна

кандидат географічних наук, доцент кафедри туризму та готельного господарства, географічний факультет

Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

Чижевська Лариса Тарасівна

кандидат географічних наук, доцент кафедри фізичної географії, географічний факультет

Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

Вовк Олександр Павлович

кандидат геологічних наук, доцент кафедри фізичної географії, географічний факультет

Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

Мельник Олег Володимирович

лаборант кафедри фізичної географії, географічний факультет

Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

Ковальчук Сергій Ігорович

магістр географії, старший лаборант кафедри фізичної географії, географічний факультет

Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

Качаровський Роман Євгенович

магістр географії, інженер II категорії навчальної лабораторії краєзнавчих атласів кафедри фізичної географії, географічний факультет

Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

Анотація. Визначено нормативно-правову базу, що регулює процес утворення та функціонування музеїв закладів вищої освіти в Україні. Закцентовано увагу на музейних установах Волинського національного університету імені Лесі Українки, зокрема геологічному. З'ясовано передумови та історію його створення, виокремлено завдання, що він виконує, деталізовано наявну колекцію. Досліджено можливості геологічного музею як туристичної атракції ВНУ імені Лесі Українки, м. Луцька та Волинської області, запропоновано шляхи покращення популяризації музею.

Ключові слова: музеї, геологічний музей, мінерали, гірські породи, заклади вищої освіти, університет, м. Луцьк, Волинська область.

Сьогодення галузі туризму сприяє пошукам нових атракцій для задоволення найрізноманітніших потреб туристів під час їхнього відпочинку. Тому акценти зосереджено не тільки на традиційному спокійному відпочинку біля моря чи озера, але й на культурному дозвіллі, пізнанні природи, історії, культури, традицій та обрядів. У цьому випадку в нагоді стає культурно-пізнавальний туризм, як засіб ознайомлення туристів із історико-культурними туристичними об'єктами, зокрема музеями та сучасною культурою регіонів, що сприятиме процесам більш тісної інтеграції населення різних етнічних груп та регіонів [1; 3; 10]. В умовах гострої конкуренції, намагаючись зацікавити потенційних подорожуючих новими об'єктами пізнання, кожний населений пункт прагне віднайти у себе ексклюзивну атракцію, що здатна виокремити його серед інших і забезпечити постійний приплив туристів, покращити імідж та сприяти інтенсивному розвитку. Найкраще для цього підходять тематичні музейні установи, зокрема при закладах вищої освіти, що можуть бути повноцінними туристичними об'єктами, маючи можливість зацікавити туристів наявною експозицією та високим професіоналізмом фахівців у певній галузі знань [3; 10; 13-14].

Музеї закладів вищої освіти – навчальні, науково-дослідні і культурно-освітні структурні підрозділи закладів вищої освіти. Ті, які зберігають об'єкти, що становлять національне надбання, знаходяться у відомстві Міністерства освіти і науки. У своїй діяльності вони керуються законами України «Про музеї та музейну справу» [8], «Про освіту» [9], «Про вищу освіту» [6], «Про культуру» [7], де чітко визначені порядок організації, функціонування (питання організаційної діяльності, підпорядкування, фінансового, методичного та кадрового забезпечення) і ліквідації. Цими та іншими підзаконними актами визначено типізацію таких музеїв, порядок створення, підбір та подальше наповнення колекцій, екскурсійної та виставкової діяльності [4-5; 12-14].

Згідно інформації Управління культури, з питань релігії та національностей, освіти і науки Волинської обласної державної адміністрації мережа музеїв Волинської області, станом на 01.01.2020 р. складається із 17 комунальних музеїв (зокрема Волинського краєзнавчого музею, якому підпорядковано п'ять музеїв: чотири відділи і філіал), 89 музейних закладів на громадських засадах (шість із них мають звання «Народний музей»), 182 музеїв при закладах освіти. Звання «Зразковий музей» мають 33 музеї при навчальних закладах області, з них 28 – у загальноосвітніх. При закладах вищої освіти існує вісім музеїв [5; 11-12]. У Волинському національному університеті є п'ять музеїв: історії університету (2004 р.), археології (1977 р.), етнографії Волині та Полісся (2008 р.), музей Лесі Українки (1985 р.), геологічний музей (2010 р.) [2; 5; 13].

На початку 80-х рр. ХХ ст. у Луцькому педагогічному інституті імені Лесі Українки (ЛПІ) у науковців природничо-географічного факультету виникла ідея створення геологічного музею, що почала втілюватися за сприяння ректора закладу Н. В. Бурчака. Над формуванням колекції мінералів, гірських порід та палеонтологічних решток відмерлих організмів працювали визначні науковці закладу: доктор геологічних наук, професор, Ф. В. Зузук (завідувач кафедри географії у 2009–2015 рр.) та тодішній декан природничо-географічного факультету (потім декан хімічного факультету), кандидат хімічних наук, доцент В. В. Демчук. У

наповненні музейної колекції активну участь приймали викладачі (особливою кандидати геолого-мінералогічних наук, доценти П. К. Вовк та Г. В. Бельський), співробітники та студенти факультету під час проведення практик у різних куточках колишнього Радянського Союзу – Далекому Сході і Примор'ї, Забайкаллі, Середній Азії, Кольському півострові, Уралі та Кавказі. Зібрана колекція стала основою для відкриття 18 вересня 1998 р. ректором Волинського державного університету імені Лесі Українки (ВДУ, правонаступник ЛПІ), доктором хімічних наук, професором І. Д. Олексеюком лабораторії мінералів на правах геологічного музею. Її керівником призначено кандидата геолого-мінералогічних наук, доцента Г. В. Бельського. У 2009 р. професор Ф. В. Зузук ініціював початок робіт по реорганізації лабораторії мінералів кафедри географії у геологічний музей, що завершилися у 2010 р., коли наказом ректора Волинського національного університету імені Лесі Українки (ВНУ, правонаступник ВДУ) доктора біологічних наук, професора І. Я. Коцана від 25 серпня 2010 р. лабораторія мінералів отримала з 01 вересня 2010 р. статус геологічного музею. Науковими консультантами музею є доктор геологічних наук, професор Ф. В. Зузук та кандидат геологічних наук О. П. Вовк, екскурсоводом є лаборант кафедри фізичної географії географічного факультету О. В. Мельник [2; 5; 11-13].

Нині колекція геологічного музею із 16 тематичних розділів, що налічує 650 експонатів в експозиції та 1 535 експонатів допоміжного фонду, є однією з найпотужніших у ЗВО Західної України (крім ЗВО, де наявні геологічні факультети). Вона розміщується на загальній площі 187,5 м², зокрема – експозиційна – 90,8 м², фондосховище – 68,8 м², підсобне приміщення – 27,9 м². До колекції входять мінерали, гірські породи та палеонтологічні рештки відмерлих організмів. Мінерали представлені типами й класами (табл.1, рис. 1–3) [2; 5].

Рис. 1. Екскурсовод, лаборант кафедри фізичної географії Мельник О. В. зі студентами в геологічному музеї ВНУ ім. Лесі Українки

Рис. 2. Малахіт (експозиція геологічного музею ВНУ ім. Лесі Українки)

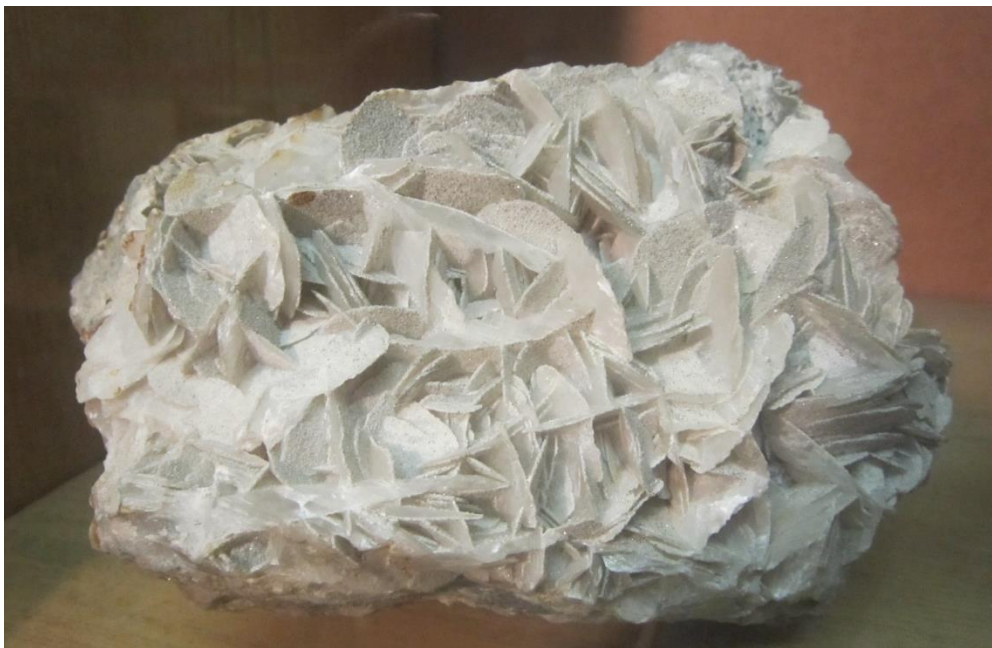

Рис. 3. Гіпсова троянда (експозиція геологічного музею ВНУ ім. Лесі Українки)

Таблиця 1

Мінерали наявні у геологічному музеї Волинського національного університету імені Лесі Українки [2; 5; 11-13]

Тип/клас	Наявні мінерали
Тип самородних мінералів	самородна мідь із родовища Жиричі біля смт Ратне та різними морфологічними типами сірки із мм. Нового Роздолу та Яворова Львівської області
Тип сульфідів	сфалерит, галеніт, халькопірит, пірит, піротин із різних регіонів Російської Федерації, Казахстану, серед них друзи піриту і галеніту.

Тип/клас	Наявні мінерали
<i>Тип оксидів</i>	
Клас власне оксидів і гідроксидів.	гематит, магнетит, марказит, оксиди марганцю, алюмінію із Кривого Рогу, Уралу, Казахстану тощо.
Клас силікатів	відзначається найбільшою і найрізноманітнішою колекцією. Це, насамперед, група кварцу – кварц, халцедон, опал. Кварц представлено великими кристалами моріону, друзами кришталю, бузкового аметисту, суцільного молочно-білого і рожевого оніксу, золотистого цитрину, наявні різних відтінків халцедони і опали із України, Європи, Азії та Африки.
Польові шпати	безбарвний ортоклаз, синьо-зелений амазоніт, жовто-сірий плагіоклаз, чорний з іризацією лабрадор із Житомирщини, Російської Федерації, Казахстану, Південної Америки. У колекції є великі красиві кристали берилу і топазу із знаменитого Володарськ-Волинського родовища на Україні. Велика різноманітність слюд і гідрослюд від прозорих мусковітів до чорних біотитів, є також піроксени, амфіболи, глинисті мінерали – каолін і монтморіоніт.
Клас боратів	кристали бішофіту
Клас фосфатів	цукроподібний апатит з Кольського півострова, велике «ядро» Подільських фосфоритів вагою 35 кг, керченіт із Керченського залізорудного родовища.
Клас карбонатів	друзи кальциту: молочно-білий і сірий кальцит, волокнистий арагоніт, рожевий родоніт із різних регіонів колишнього СРСР, зелений різних відтінків із красивим рисунком на приполірованих штуфах амазоніт з малахітом із Уралу, Казахстану і Африки.
Клас вольфраматів	чорний вольфраміт, сірувато-білий шееліт.
Клас сульфатів	гіпс у вигляді друз, прозорих кристалів, суцільних сірих мас, волокнистих утворень (селеніт) із родовищ України, Казахстану, Російської Федерації.
Тип галоїдів	галіт – друзи прозорих і голубих кристалів суцільної маси, сильвіном – рожевої суцільної маси із родовищ Прикарпаття, Російського Солікамська та Казахстану.

У музеї є колекція гірських порід: *магматичних* – насамперед гранітів із різних регіонів України, Карелії, діоритів, сіенітів, габро, базальтів, ліпаритів тощо; *осадових* – піщаників, конгломератів, алевролітів, глин, вапняків, мергелів, туфів тощо; *метаморфічних* – гнейсів, мігматитів, сланців, мармурів та ін. Він має невелику фауністичну колекцію, а також колекцію морських коралів із Чорного і Червоного морів та центральної частини Індійського океану [2; 5; 11-13].

Фактично філіалом геологічного музею можна вважати аудиторію С-619, яка у 2015 р. отримала меморіальний статус і назву «Аудиторія імені доцента Вовка Павла Кириловича», загальною площею 69,2 м². Вона є основою Лабораторії загальної та історичної геології, яка входить до складу кафедри фізичної географії географічного факультету ВНУ імені Лесі Українки (Рис. 4).

Рис. 4. Аудиторія імені доцента Вовка Павла Кириловича (С-619)

У межах аудиторії знаходиться 12 вітрин зі зразками основних мінералів та гірських порід з усієї Земної кулі, всього 345 експонатів. Також в цій аудиторії наявна резервна колекція, де каталогізовано та зберігається 630 екземплярів мінералів і гірських порід. Під час виконання практичних занять для студентів доступна окрема робоча колекція зі 115 різновидів мінералів та 110 найменувань гірських порід.

Серед мінералів та гірських порід, що зустрічаються у Волинській області, у колекції представлені: самородна мідь (вкраплення у базальтах), пірит (у відвалах кам'яно-вугільних шахт), різновиди кварцу, гіпс, кальцит, ортоклаз, базальт, піски, каолін, монтморилоніт, червона (гончарна) глина, суглинки, супіски, лімоніт, вапняк, крейда, мергель, пісковик, фосфорит, кремій, леси, аргіліт, торф, кам'яне вугілля, нафта, глинисто-вуглисті сланці.

Геологічний музей ВНУ імені Лесі Українки є базою та складовою навчально-виховної та наукової роботи. Він створений для демонстрації природних геологічних експонатів Волині, України та інших регіонів Європи, Азії та Африки з метою поглибленого вивчення курсів геології, геоморфології, екології студентами географічного, біологічного, хімічного факультетів та педагогічного інституту ВНУ. Крім того, використовується для гурткової роботи із учнями старших класів загальноосвітніх шкіл і гімназій, проведення занять із слухачами Малої Академії. Музей сприяє популяризації наук про Землю серед широкого загалу також із використанням можливостей місцевого телебачення й мережі Інтернет, зокрема, телеканал «Аверс» підготував тематичну телепрограму (жовтень 2020 р.) та декілька відеокліпів (2016–2021 рр.) про геологічний музей [2; 5; 11-13].

Необхідно відмітити, що наявна потужна фондова, матеріально-технічна база та кадрове забезпечення геологічного музею сприятимуть удосконаленню навчально-виховного процесу, посилять краєзнавчу й наукову роботу у ВНУ, а

також дозволяють стати, завдяки унікальності об'єкту, новітньою туристичною атракцією обласного центру та Волинського регіону. Вже зараз постійними відвідувачами музею є школярі багатьох міст і сіл Волині, Рівненщини, Тернопільщини, студенти та науковці коледжів, технікумів, інститутів та університетів природничого та педагогічного спрямування нашого краю та сусідніх регіонів. Завдяки інформаційно-рекламній роботі виникає зацікавленість у відвіданні музею подорожуючими українцями та іноземцями з близького зарубіжжя. Проте, для удосконалення роботи музею слід здійснити комплекс заходів:

- 1) здійснити сучасний ремонт наявних музейних приміщень, зокрема покращивши освітлення мінералів та гірських порід за рахунок підсвічування джерелами денного світла;
- 2) придбати новітню мультимедійну техніку для відображення матеріалів;
- 3) розглянути можливість розширення експозиції за рахунок нових додаткових просторих приміщень;
- 4) створити окремий штат музею у структурі університету згідно вимог законодавства;
- 5) створити окремий сайт музею, 3D- та аудіотури експозицією музею;
- 6) проводити періодичні тематичні виставки;
- 7) посилити рекламно-інформаційну роботу при проведенні навчальних, навчально-виховних, наукових та інших заходів на базі музею;
- 8) забезпечити «інклюзивну доступність» експозиції музею особам з обмеженими фізичними можливостями.

Висновки. Геологічний музей ВНУ імені Лесі Українки має всі шанси стати новою туристичною атракцією університету, м. Луцька та Волинської області завдяки своїй унікальній колекції мінералів, гірських порід та палеонтологічних решток відмерлих організмів, вузькій спеціалізації, що притаманна лише цьому музею на Волині, фаховим консультантам здатним зацікавити подорожуючих. Його відвідування створить у потенційних туристів уявлення про особливості природного потенціалу краю, України, країн СНД та ближнього зарубіжжя.

Список використаних джерел:

- [1] Вільчинський А. О. (2012). Музейний туризм в аспекті розвитку туристичного потенціалу в межах Тернопільського Придністер'я. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія : Географія,, 1, 170-174.
- [2] Волинський національний університет імені Лесі Українки Відновлено з <https://vnu.edu.ua/uk>
- [3] Зубар М. & Панто Д. (2020). Роль сучасних наративних музеїв у міському просторі. Text and image: essential problems in art history. 2. Відновлено з <http://txim.history.knu.ua/index.php/TXIM/article/view/118>
- [4] Міністерство освіти і науки України. Відновлено з <https://mon.gov.ua/ua>
- [5] Музейний простір Волині. Відновлено з http://volyn-museum.com.ua/publ/volinskij_kraeznavchij_muzej/dijalnist
- [6] Про вищу освіту № 1556-VII (2014). Відновлено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
- [7] Про культуру № 2778-VI. (2010) Відновлено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>

- [8] Про музеї та музейну справу № 249/95-ВР (1995). Відновлено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text>
- [9] Про освіту № 2145-VIII (2017). Відновлено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
- [10] Рябчикова Ф. (2015). Музей і місцева громада: шляхи взаємодії // *Волинський музейний вісник*, 7, 102–107.
- [11] Управління культури, з питань релігій та національностей Волинської ОДА. Відновлено з <https://voladm.gov.ua/category/upravlinnya-kulturi-z-pitan-religiy-ta-nacionalnostey/1/>
- [12] Управління освіти і науки Волинської ОДА. Відновлено з <https://voladm.gov.ua/category/upravlinnya-osviti-nauki-ta-molodi/1/>
- [13] Черчик, Л. М., Міщенко, О. В., & Єрко, І. В. (2014) *Туристично-рекреаційний комплекс Волинської області: передумови розвитку : монографія*. Ч. 1. Луцьк.
- [14] Яцечко-Блаженко Т. В. (2013). *Музейний продукт у добу цифрових технологій*. Музейна педагогіка – проблеми, сьогодення, перспективи : матер. Наук.-практ. конф. (24–25 вересня 2013 р.). Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник. Київ.

The scientific periodical

GRAIL OF SCIENCE

№ 10 (November, 2021)

with the proceedings of the II Correspondence International Scientific and Practical Conference « Globalization of scientific knowledge: international cooperation and integration of sciences» held on November 19th, 2021 by NGO European Scientific Platform (Vinnytsia, Ukraine) and LLC International Centre Corporative Management (Vienna, Austria).

Journal's frequency: monthly

All materials are reviewed. The editorial office did not always agree with the position of authors. Authors are responsible for the accuracy of the material.

Contacts of the editorial offices:

1. 21037, Ukraine, Vinnytsia, Zodchykh str. 18, office 81; NGO «European Scientific Platform» *[Owner of the journal]*
Tel.: +38 098 1948380; +38 098 1956755
E-mail: info@ukrlogos.in.ua
Certificate of the subject of the publishing business: ДК № 7172 of 21.10.2020.
2. 1110, Österreich, Wien, Simmeringer Hauptstraße 24; LLC «International Centre Corporative Management»
E-mail: rachael.a@iccm.org

Signed for publication 19.11.2021.

Format 60×84/16. Offset paper.

Arial & Open Sans typefaces.

Digital printing. Circulation of 100 copies.

Conventionally printed sheets 38,01.

Order № 25345.

Printed from the finished original layout.

Publisher [printed copies]:

Sole proprietorship - Gulyaeva V.M.

08700, Ukraine, Obuhiv, Malyska str. 5.

E-mail: 5894939@gmail.com

Certificate of the subject of the publishing

business: ДК № 6205 of 30.05.2018.

Наукове періодичне видання

ГРААЛЬ НАУКИ

№ 10 (листопад, 2021)

за матеріалами II Міжнародної науково-практичної конференції «Globalization of scientific knowledge: international cooperation and integration of sciences», що проходила 19 листопада 2021 року ГО «Європейська наукова платформа» (Вінниця, Україна) та ТОВ «International Centre Corporative Management» (Відень, Австрія).

Щомісячне видання

Всі матеріали пройшли рецензування. Редакція не завжди поділяє позицію авторів. За точність викладеного матеріалу відповідальність несуть автори.

Контактна інформація редакції:

1. 21037, Україна, м. Вінниця, вул. Зодчих, 18/81; ГО «Європейська наукова платформа» *[власник журналу]*
Тел.: +38 098 1948380; +38 098 1956755
E-mail: info@ukrlogos.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК № 7172 від 21.10.2020.
2. 1110, Österreich, Wien, Simmeringer Hauptstraße 24; LLC «International Centre Corporative Management»
E-mail: rachael.a@iccm.org

Підписано до друку 19.11.2021.

Формат 60×84/16. Папір офсетний.

Гарнітура Arial & Open Sans.

Цифровий друк. Тираж: 100 примірників.

Умовно-друк. арк. 38,01.

Замовлення № 25345.

Віддруковано з готового оригінал-макету.

Виготовлювач [друкованої продукції]:

Друкарня ФОП Гуляєва В.М.

08700, Україна, м. Обухів, вул. Малишка, 5.

E-mail: 5894939@gmail.com

Свідоцтво суб'єкта видавничої

справи: ДК № 6205 of 30.05.2018.